Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Vastinekuuleminen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa 22.9.2021

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI TYÖSUOJELUN VALVONNASTA JA TYÖPAIKAN TYÖSUOJELUYHTEISTOIMINNASTA ANNETUN LAIN, ERÄIDEN TEKNISTEN LAITTEIDEN VAATIMUSTENMUKAISUUDESTA ANNETUN LAIN SEKÄ TULOTIETOJÄRJESTELMÄSTÄ ANNETUN LAIN 13 §:N MUUTTAMISESTA (HE 94/2021 VP.)

Otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä ovat eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antaneet lausuntonsa oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (jälj. *EK*), Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK (jälj. *SAK*), STTK ry, Akava ry sekä Suomen Yrittäjät. Tietosuojavaltuutetun toimisto on ilmoittanut, ettei sillä ole asiassa lausuttavaa.

Lausunnonantajat suhtautuvat kautta linjan myönteisesti hallituksen esitykseen. Esityksen ehdotuksia on pidetty kannatettavina ja tarkoituksenmukaisina. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa kuitenkin lausunnoissa esitettyjen huomioiden johdosta seuraavaa:

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että 1. lakiehdotuksen 50 §:n 1 momentissa ei liene tarkoitetun, että rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä kyse olisi vähäisestä rikoksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että oikeusministeriö viittaa kommentillaan 1. lakiehdotuksen 50 §:n 1 momentin sisältämään virkkeeseen ”*Ilmoitus voidaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleinen etu vaadi ilmoituksen tekemistä*.” Kyseinen säännös on sellaisenaan jo nyt voimassa olevassa 50 §:ssä, eikä sillä ole tarkoitettu viitata nimenomaisesti esityksessä ehdotettuun lisäykseen koskien rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:iä. Työsuojelun valvonnasta ja työsuojelun yhteistoiminnasta annetun lain (44/2006, jälj. *valvontalaki*) 50 §:n 1 momentti pitää jo nykyisin sisällään lukuisia viittauksia rikoslain tasolla rangaistavaksi säädettyihin tekoihin, joita ei useinkaan liene mahdollista arvioida vähäisyyskriteerin kautta. Valvontalain 50 §:n 1 momentin mukaan työsuojeluviranomaisella on velvollisuus kuitenkin tehdä ilmoitus poliisille esitutkintaa varten myös tilanteissa, joissa on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty työsuojeluviranomaisen valvottavana olevassa laissa rangaistavaksi säädetty teko. Näiden tekojen ilmoituskynnyksen täyttymisen arvioinnissa on mahdollista ottaa tietyissä tilanteissa huomioon teon vähäisyys sekä yleinen etu.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö tuo lausunnossaan esille EU:n markkinavalvonta-asetuksen kansallisen toimeenpanon valmistelussa tehdyn ministeriöiden välisen yhteistyön sekä työ- ja elinkeinoministeriön koordinaatiovastuun EU-asetuksen täytäntöönpanon osalta. Työ- ja elinkeinoministeriössä on ollut valmisteltavana hallituksen esitys laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi EU:n markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanemiseksi ja kansallisen markkinavalvontaa koskevan sääntelyn yhdenmukaistamiseksi. Kyseinen esitys on lausunnon mukaan tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 38. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa lausunnossa tavoitetta,

että tulevaisuudessa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla olevan markkinavalvontalain hyödyntämistä arvioidaan tulevien laajempien lakiuudistusten yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa tältä osin käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteluihin (s. 25), joissa todetaan komission antaneen 21.4.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi koneista (COM(2021) 202 final). Mahdollisen uuden koneita koskevan EU-asetuksen arvioidaan edellyttävän lainsäädännöllisiä muutoksia työkäyttöisten teknisen laitteiden markkinavalvontasääntelyyn. Mahdolliset laajemmat lainsäädännön uudistamistarpeet, kuten siirtyminen myös työssä käytettävien teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden valvonnan osalta markkinavalvontalain soveltamisalaan, olisikin tarkoituksenmukaista arvioida ja toteuttaa siinä vaiheessa, kun työssä käytettäviä teknisiä laitteita koskeva EU-sääntely on EU:n koneasetuksen myötä kokonaisuudessaan kaikkien valvottavien tuotesektoreiden osalta uudistettu.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue

Työsuojeluviranomainen kannattaa esitettyjä muutoksia. Työsuojeluviranomainen toteaa lausunnossaan tulkitsevansa, että valvontalain 50 §:n 1 momenttiin esitetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 2 momenttiin esitetyn työsuojeluviranomaisen kuulemis-, lausumis- sekä läsnäolo- ja puheoikeuden on tarkoitus kattaa laajasti tilanteet, joissa on toimittu työsuojeluviranomaisen valvottavana olevan lainsäädännön vastaisesti. Työsuojeluviranomainen pitää tärkeänä, että toimivalta kattaa myös esimerkiksi työsuojeluviranomaisen valvottavaksi kuuluvat tilanteet, joissa ulkomaalaiset keräävät luonnonmarjoja tai muita luonnontuotteita, vaikka niissä ei olisi kyse työsuhteessa tehtävästä työstä.

Ministeriö toteaa, että työsuojelun vastuualueen lausunnossaan viittaama valvontalain 50 §:n 2 momentin sisältämä sääntely viranomaisen kuulemis- ym. oikeuksista sisältyy jo nykyisin saman sisältöisenä voimassa olevan 50 §:n 2 momenttiin. Kyseisellä säännöksellä viitataan kokonaisuudessaan kaikkiin saman pykälän 1 momentissa lueteltuihin rangaistavaksi säädettyihin tekoihin. Näin ollen kaikissa niissä 1 momentin tarkoittamissa teoissa työsuojeluviranomaisella on myös 2 momentissa luetellut osallistumisoikeudet rikosprosessin kuluessa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Ministeriö toteaa yhdenvertaisuuslausunnon lausunnon johdosta, että valvontalain 50 §:ään esitettävä lisäykset, jotka koskevat työsuojeluviranomaisten nimenomaista velvollisuutta ilmoittaa poliisille epäilemistään rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:n (ihmiskaupparikokset) tai rikoslain 44 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisista teoista (terveysrikos; EU:n kemikaaliturvallisuussäännösten rikkominen), esitetään koskevaksi sellaisia tekoja, joissa on menetelty työsuhteen vähimmäisehtoja tai työnteon turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevien säännösten vastaisesti taikka joissa on kyse työsuojeluviranomaisen valvottavana olevasta teknisestä laitteesta.

Tämä edellä mainittu hallituksen esityksessä esitetty tarkennus on tarpeen työsuojeluviranomaisen valvontatoiminnan ja -toimivallan rajoittuessa sekä viranomaisen asiantuntemuksen keskittyessä työsuojelua koskevien säännösten ja muun työlainsäädännön noudattamisen valvontaan. Rikoslain ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa koskevat säännökset koskevat myös muita ihmiskaupan muotoja kuin työvoiman hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa. Rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:n sekä rikoslain 44 luvun 1 §:n 3 ja 9 kohdan mukaiset tunnusmerkistöt kattavat myös sellaisiakin menettelyjä, joissa ei ole kyse työsuojeluviranomaisen valvottavana olevan lainsäädännön vastaisesta toiminnasta. Vaikka lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus onkin rajattu edellä kuvatulla tavalla, ei sääntelyllä rajoiteta viranomaisen mahdollisuutta tuoda esitutkintaviranomaisen tietoon esimerkiksi sellaisia valvontatoiminnan yhteydessä esille tulleita ihmiskauppaviitteitä, jotka viittaavat muuhunkin

kuin ainoastaan työvoiman hyväksikäyttöön liittyvään ihmiskauppaan (HE:n säännöskohtaiset perustelut, s. 37).

EK ja Suomen Yrittäjät

EK ja Suomen Yrittäjät eivät lausunnoissaan vastusta esitettyä. Molempien lausunnoissa tuotiin kuitenkin esille valvontalain 4 b §:ään ehdotetun muutoksen ja tulorekisterin tietojen käytön osalta aiheeseen liittyviä huomioita rekisteristä saatavien tietojen merkityksestä sekä käytännön käyttömahdollisuuksista.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ja STTK ry

SAK ja STTK ry toivat lausunnoissaan esille ehdotuksen koskien nyt ehdotetun työsuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuuden (valvontalain 50 §) laajentamista myös rikoslain 36 luvussa rangaistavaksi säädettyä kiskontaa ja petosta (kaikki ilmenemismuodot). Lisäksi SAK lausui, että työsuojeluviranomaisen toimivaltuuksia tulisi parantaa laajentamalla kehotuksen käyttöalaa lausunnossa tarkemmin kuvatuissa alipalkkaustilanteissa kuten syrjintätapauksissa. Edellä kuvatut SAK:n ehdottamat säännösmuutokset olisi SAK:n mielestä perusteltua lisätä jo nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen ehdotukseen.

Ministeriö toteaa, että SAK:n lausunnossa esille tuodun työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa toimivan kolmikantaisen työryhmän käsittely on alipalkkaustilanteiden edellyttämien mahdollisten säädösmuutosten osalta kesken eli tässä vaiheessa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä muutoksia, joiden käsittely on vielä käynnissä.

Lisäksi ministeriö toteaa, että SAK:n lausunnossaan esille nostamia näkemyksiä valvontalain muuttamistarpeista on käsitelty kolmikantaisessa työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa (TTN) ja niiden käsittelyn on tarkoitus jatkua. Ehdotusten pohjalta ei kuitenkaan ole tähän mennessä saavutettu yhteistä pohjaa koskien niiden toteutettavuutta. Työsuojelun valvontalaki ja nyt käsiteltävänä oleva lakia koskeva muutosesitys on kolmikantaisesti valmisteltu ja hyväksytty kokonaisuus. On tärkeää, että valvontalain tulevia muutostarpeita käydään kolmikantaisesti läpi ja että ne olisivat mahdollisimman laajasti työmarkkinaosapuolten kannattamia.

Hallitussihteeri Mari Leinonen, STM (puh. 029 5163 509, mari.leinonen@gov.fi)